

Боқий қадрият

ЎзМУ профессори Абдумажид Абдураимов — манбашунослик фанига салмоқли хисса қўшиб келаётган олимлардан бири. У тузган «Манбашунослик мәърузалар мажмуаси», «Тарихий манбашунослик» (тарих фанлари номзоди Г. Фузайлова билан ҳамкорликда) ўқув кўлланмалари юртимиз тарихини ўрганишда катта аҳамиятта эга.

— Тарихий манба деба га ўзқ ўтмишдан колган, табиат ва жамиятнинг маълум босқичдаги кечмишини ўзида акс этирган моддий ва маънавий ёдгорликлар тушишлари, — дейди олим биз билан сұхбатда. — Қадимий обидалар, ҳалқ оғзаки иходи науманалари, битик ва кўлёма китоблар ҳам шулар жумласидандир. Ажодларимиз томонидан битилган нодир ва нобб асарлар дунёнинг ҳар бурчидаги мавжуд. Улардан бири «Тарихи Рашидий» номли асардир.

Узбуб асар 1544-1546 ийларда Каширида ёзилган бўйли, муаллифи Бобурнинг кичик ҳолавачаси Мирзо. Муҳаммад Ҳайдардир. Унинг ота-бобалари турклашган мўнгурларидан дуглот (мўгуна «доголот» — «ўйлөк» маъносини билдиради) қабиласига мансуб бўлган. Улар Муғалистон ҳонлари, Чигатайлар даврида улусбеги, Кошғар хокими лавозимидаги тургандар. Отаси амир Муҳам-

КАШМИРДА ЁЗИЛГАН АСАР

мад Ҳусайн бир вактлар Андижонда Умаршайх Мирзо, сўнгра Тошкент хокими Султон Махмудхон хизматидаги бўлган. 1495-1503 ийларда Султон Махмудхон номидаги Тархонида идора қилинган.

Муҳаммад Ҳайдар Тошкентда таваллуд топган. Отаси Шайбонийхон амри билан кепти этила, унга содик кишилар ўғлини бирмунча вакт Буҳорда асрайдилар, сўнг Бадахшонга олиб бориб, қариндоши Султон Увайс Мирзо кўлига топширадилар.

Муҳаммад Ҳайдар кейинчалик Кобулга келади ва 1512 ийлгача. Бобур хизматидаги юртимизда ёзилган. Шунга карамасдан, асрарда Марка-

файли кўп машҳақларни бошидан кечирган олим турли шаҳарларда умр кечирали. Йирик ҳарбий бўлима-ларга кўмандонлик килид. Ҳаётининг сўнгти йилларидаги Бобурнинг ўғлини Комрон Мирзо ҳузурига келиб, у ердан Аргара бориб, Ҳумоюн подшо хизматига киради. У 1541 ийли Ҳумоюннинг ҳарбий ёрдами билан Каширини бўйсундирган, у ерда карийб 10 ийл ҳукмрони кўпганд. Ва ниҳоят 1551 ийли тоғли қабилалардан бири билан бўлган тўқнашув пайтида ҳалок бўлган.

Муҳаммад Ҳайдар замонасининг ўқимиши ва кенг маълумотли кишиларидан

тубхоналардан бирида сакланмоқда.

Иккичи машҳур асари «Тарихи Рашидий» иккиси, дафтардан иборат. Биринчи кисм Мўғалистон ҳамда Шимолий Ҳиндистоннинг XVI асрнинг биринчи ярмидаги тарихини ўрганишда қимматли манба сизобланади.

Муҳаммад Ҳайдар ва унинг «Тарихи Рашидий» асари ўтган аср ўтларидан бошлаб иммий жамоатчилик дикъати-зеборини жалб этиб келмоқда. Асарнинг айрим қисмлари уйғур, ўзбек ва рус тилларига таржима килинган. Қискартирилган инглизча таржимаси 1845 ийли Лондонда нашрдан чиқкан. Тўлиқ русча таржимаси эса сўз боши ва зарур изоҳланган билин 1996 ийни Тошкентда читиленган.

Биринчи дафтар турли нақл — ривоятлар, шунингдек, ёкўт Ҳамадон, Ҳуваийн, Рашидуддин, Жамол Карши, Шарафуддин Али Язди, Мирзо Улугбек ва Абдураиззик Самарқандий асрларидаги маълумотлар асосида ёзилган. Шунга карамасдан, асрарда Марка-

зий Осиёнинг XIV-XV асрлардаги ихтимомий-сиёсий ҳаётига оид янги маълумотлар ҳам кўл. Колаверса, биринчи дафтар Кошгар, Марказий Осиёнинг XIV-XVI аср бошларидаги сиёсий тарихини мукаммал камраб олиши билан қимматли-

дир. Иккичи дафтар биринчи сиздан кескин фарқланиб, эсадлик ва хотиралар тарзида ёзилган. У Кошгар, Мовароонхар, Афғонистон ҳамда Шимолий Ҳиндистоннинг XVI асрнинг биринчи ярмидаги тарихини ўрганишда қимматли манба сизобланади.

Муҳаммад Ҳайдар ва унинг «Тарихи Рашидий» асари ўтган аср ўтларидан бошлаб иммий жамоатчилик дикъати-зеборини жалб этиб келмоқда. Асарнинг айрим қисмлари уйғур, ўзбек ва рус тилларига таржима килинган. Қискартирилган инглизча таржимаси 1845 ийли Лондонда нашрдан чиқкан. Тўлиқ русча таржимаси эса сўз боши ва зарур изоҳланган билин 1996 ийни Тошкентда читиленган.

Тарихи Рашидий»нинг кўнёзмалари Санкт-Петербург, Тошкент ҳамда бир катор ҳорижи мамлакатлар кутубхоналарида сакланмоқда.

«Халқ сўзи» мухабири Гулчехра Йўлдошева ёзиб олди.

АҲБОРОТ-РЭСУРС МАРКАЗИ ОЧИЛДИ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 20 июнда кабул қилинган «Республика ахолисини аҳборот-тубхона билин таъминлашни ташкил этиш тўғрисида»ти қарори Навоий вилоятида ҳам кутубхона хизматини тақомиллаштириш, ёш авлоднинг тафаккури ва дунёка-рашини ўтириш, уларни милий ва умумбашарий қадриятлар руҳида тарбиялашади. Муҳаммад Ҳайдар замонасининг ўқимиши ва кенг маълумотли кишиларидан

шунга ўтказилган бошқа спорт турлари бўйича хозирча вакилларимиз жуда суст иштирок этишади.

«Жумладан, кўл тили бўйича эркалар терма жамоамиз БАА спортичларига 24:42 ҳисобида имкониятни бой беришида. Баскетбол бўйича эркалар терма жамоамиз ҳам Хитой жамоамасига 68:91 ҳисобида ютказиди. Ўқотиши бахшларида эришилган натижалар билан ҳам мактабни бўлмайди. 50 метргача бўлган масофани нишонга олишида Фатхи Яна 13, Вячеслав Скромнов 20, Елена Кузнецова 23, Сакина Мамедова эса 34-уриндана колиб кетди. Спорт гимнастикаси ва сузида беллашувларидан ҳам жамоамиз аъзоларининг кўли баланд эмас.

Хозирча ўтказилган беллашувлардаги Хитой терма жамоамаси 38 та олтин, 20 та кумуш ва 11 та бронза медали билан умумжамоама хисобида биринчи ўринни ўтказади. Иккичи ўринда 12 та олтин, 15 та кумуш ва 19 бронза медалига эгалик килаётган Япония, учнини ўринда эса 7 та олтин, 12 та кумуш ва 21 та бронза медали билан Жанубий Корея терма жамоамиси боромқада. Ўзбекистонлик спортичлар 4 та бронза медали билан йигирма учнини ўринни банди билан имкониятлар ўтказилган.

Марказ очилишида ви-

лоятдаги коллекцияни кутубхоналаридан, аҳборот-ресурс марказларидан таҳсилотларни иштирек этиб, ўзаро тажриба алмасиди.

Шунни таъкидлаш ло-

зимки, терма жамоамиз захирасига асосий ме-

дальларни келитишириш, ўтилётган эркин ва

юнон-рум кураши, кара-

тэ бўйича вакилларимиз халифатида беллашувларга ки-

ришгандарни йўқ. Умид

киламили, улар бўзутган натижаларга зришадилар.

Колаверса, мусобакаларни

домови этираётган бокс,

футбол ва бошқа спорт тур-

лари бўйича жамоамаримиз

вакилларидан ҳам медаллар

куламили.

Шунни ўтказилган та-

кидади.

Марказ очилишида ви-

лоятдаги коллекцияни кутубхоналаридан, аҳборот-ресурс марказларидан таҳсилотларни иштирек этиб, ўзаро тажриба алмасиди.

Интишори Ҳалқ сўзи

мухабири Гулчехра Йўлдошева ёзиб олди.

— Марказ очилишида ви-

лоятдаги коллекцияни кутубхоналаридан, аҳборот-ресурс марказларидан таҳсилотларни иштирек этиб, ўзаро тажриба алмасиди.

Интишори Ҳалқ сўзи

мухабири Гулчехра Йўлдошева ёзиб олди.

— Марказ очилишида ви-

лоятдаги коллекцияни кутубхоналаридан, аҳборот-ресурс марказларидан таҳсилотларни иштирек этиб, ўзаро тажриба алмасиди.

Интишори Ҳалқ сўзи

мухабири Гулчехра Йўлдошева ёзиб олди.

— Марказ очилишида ви-

лоятдаги коллекцияни кутубхоналаридан, аҳборот-ресурс марказларидан таҳсилотларни иштирек этиб, ўзаро тажриба алмасиди.

Интишори Ҳалқ сўзи

мухабири Гулчехра Йўлдошева ёзиб олди.

— Марказ очилишида ви-

лоятдаги коллекцияни кутубхоналаридан, аҳборот-ресурс марказларидан таҳсилотларни иштирек этиб, ўзаро тажриба алмасиди.

Интишори Ҳалқ сўзи

мухабири Гулчехра Йўлдошева ёзиб олди.

— Марказ очилишида ви-

лоятдаги коллекцияни кутубхоналаридан, аҳборот-ресурс марказларидан таҳсилотларни иштирек этиб, ўзаро тажриба алмасиди.

Интишори Ҳалқ сўзи

мухабири Гулчехра Йўлдошева ёзиб олди.

— Марказ очилишида ви-

лоятдаги коллекцияни кутубхоналаридан, аҳборот-ресурс марказларидан таҳсилотларни иштирек этиб, ўзаро тажриба алмасиди.

Интишори Ҳалқ сўзи

мухабири Гулчехра Йўлдошева ёзиб олди.

— Марказ очилишида ви-

лоятдаги коллекцияни кутубхоналаридан, аҳборот-ресурс марказларидан таҳсилотларни иштирек этиб, ўзаро тажриба алмасиди.

Интишори Ҳалқ сўзи

мухабири Гулчехра Йўлдошева ёзиб олди.

— Марказ очилишида ви-

лоятдаги коллекцияни кутубхоналаридан, аҳборот-ресурс марказларидан таҳсилотларни иштирек этиб, ўзаро тажриба алмасиди.

Интишори Ҳалқ сўзи

мухабири Гулчехра Йўлдошева ёзиб олди.

— Марказ очилишида ви-

лоятдаги коллекцияни кутубхоналаридан, аҳборот-ресурс марказларидан таҳсилотларни иштирек этиб, ўзаро тажриба алмасиди.

Интишори Ҳалқ сўзи

мухабири Гулчехра Йўлдошева ёзиб олди.

— Марказ очилишида ви-

лоятдаги коллекцияни кутубхоналаридан, аҳборот-ресурс марказларидан таҳсилотларни иштирек этиб, ўзаро тажриба алмасиди.

Интишори Ҳалқ сўзи

мухабири Гулчехра Йўлдошева ёзиб олди.

— Марказ очилишида ви-

лоятдаги коллекцияни кутубхоналаридан, аҳборот-ресурс марказларидан таҳсилотларни иштирек этиб, ўзаро тажриба алмасиди.